

ARKEOLOGISKE FRIGIVNINGSUNDERSØKELSER PÅ LUNDEN, MYKLEBUST
GBNR. 44/9, EID K., SOGN OG FJORDANE.
RAPPORT VED ASLE BRUEN OLSEN 22.12.94.

Bakgrunn

Undersøkelsen knytter seg til bygging av kommunal veg på Lunden, Myklebust gbnr. 44/9. Vegen inngår i reguleringsplan for Lunden, godkjent i 1978. Planen er nå under justering. Fylkeskultursjefen ble varslet om byggestart for vegen i 1994 i brev fra Eid kommune, datert 06.01.94.

Fylkeskultursjefen foretok 06.06.94 flateavdekkingsregistreringer som grunnlag for eventuell påvisning av konflikt med automatisk fredete kulturminner under flat mark (jfr. §§ 3, 8 og 9 i Lov om kulturminner). Forhistoriske bosetningsspor ble da funnet i 3 mindre sjakter gravd i og i tilknytning til midtre og søndre del av traseen i området N for den kjente vikingetids gravhaugen "Sjoratippen" (se kartvedlegg). En markant forhistorisk trekullblandet dyrkningshorisont ble i samtlige sjakter observert under det moderne dyrkningslaget. Videre ble det i sjaktene 1 og 4 dokumentert to koksteinsholdige ildstedsgroper og i sjakt 3 noen sandholdige fyllskifter, hvorav ett mulig stolpehull. Registreringene inkluderte tre radiologiske trekulldateringer tatt ut fra de to ildstedene og fra toppskiktet i den gamle dyrkningshorisonten. Begge ildstedene viste seg å ha keltertids alder, mens dyrkningshorisontens topp er datert til vikingetid. Ildstedene representerer dermed de hittil eldste daterte spor etter jordbruksbosetning i distriktet. Dyrkningslagets topp er synkront med de nærliggende monumentalgravhaugene "Sjoratippen" og "Rundehågjen", og relaterer seg dermed til den antatt mektige og sentrale Myklebustgarden i yngre jernalder (jfr. Fylkeskultursjefens registreringsrapport, datert 01.07.94).

Saken ble 01.07.94 oversendt frigivningsmyndigheten representert ved Arkeologisk institutt, Bergen museum for vurdering av ytterligere tiltak som grunnlag for utbyggingsklarering. I brev til Fylkeskultursjefen med kopi til Eid kommune, datert 23.09.94, redegjorde museet for nødvendigheten av å gå inn med mer omfattende flateavdekking i traseen. Beslutningen ble gjort på basis av en evaluering av registreringsfunnene og de nevnte gravhauger.

Undersøkelse og kostnadsplikt (kulturminneloven § 10) ble muntlig godkjent av teknisk sjef, Eid kommune i telefonsamtale 23.09.94. Skriftlig godkjenning foreligger i brev fra Eid kommune datert 31.10.91.

Undersøkelsen ble foretatt i tidsrommet 04-07.10.94 med undertegnede som gravningsleder og cand.mag. Tor Jarl Knudsen

som assistent.

Avdekkingen innenfor traseen ble vurdert å ha et stort nok omfang til å gi et godt bilde av tiltakets konflikt med automatisk fredete kulturminner skjult under markoverflaten. Båndleggingen av området kunne derfor oppheves med umiddelbar virkning etter avsluttet undersøkelse. Skriftlig melding om dette ble gitt i brev til Eid kommune datert 18.10.94.

Området

Den undersøkte del av traseen er markert på vedlagte kopiutsnitt av kart i målestokk 1:1000. Traseen avviker noe fra den plan som lå til grunn for fylkeskultursjefens registrering (jfr. registreringsrapporten). Linjen er rettere i N og S, og svingbuen kortere og skarpere i midten. Denne justeringen ga en noe bedre klaring i forhold til gravhaugen "Sjorattippen", slik at den uten videre kunne aksepteres. Justeringen innebar imidlertid at samtlige av fylkeskultursjefens registreringssjakter ble liggende utenfor traseen, jfr. kartet.

Søndre del av traseen stiger gradvis opp fra Myklebustsletta og RV 16 til en Ø-V orientert 20 m bred og ca 100 m lang terrasseflate, omgitt av en lavereliggende elveslette i N og Ø. Fra terrassekanten bøyer traseen av og ned til elvesletten. Matjordsoverdekningen på terrassen var 0,4-0,7 m, sør for denne betydelig mektigere, 0,8-1,5 m. På elvesletten i N var overdekningen 0,5-0,8 m, her oppblandet med flomsand fra nå rørlagt elveløp.

Den forhistoriske trekullholdige dyrkningshorisonten i bunnen var markant i søndre del, tynnere og tildels usammenhengende på terrassen og på elvesletten i N. Det er likevel klart at det har vært dyrket i forhistorisk tid i hele det området som berøres av vegtraseen. Undergrunnen er horisontal på elvesletten og på terrasseflater, mens den i sørskråningen faller trinnvis av mot Rv 16/Myklebustsletta.

Framgangsmåte og omfang

I avdekkingen ble det brukt en 7-tonns beltegående maskin med påsveiset rettkantet stålplate på skuffen. Matjorden ble fjernet maskinelt i traseens bredde ned til et nivå like over undergrunnen. Undergrunnsnivået, bestående av vekslende finsand og grovsortert morenegrus, ble renset fram manuelt ved hjelp av krafse og - der fyllskifter ble observert - graveskje. De forhistoriske strukturer som kom fram i undergrunnsnivået ble tegne- og fotodokumentert i plan og etter halvsnitting.

Av traseens total lengde på ca. 180 m ble matjorda fjernet i en lengde på 90 m, avgrenset til dens søndre del. Avdekkingen omfattet et stykke på 30 m lengst S på elvesletten og en sammenhengende strekning på 60 m mellom terrassekanten og avkjøringen til Rv 16, jfr. 1:1000-kartet. Eksponeringsbredden varierte mellom 6 og 7 m. Det totale undersøkelsesarealet kan således anslås til ca. 550 m².

Observasjoner og funn

På elvesletten i N ble det lokalisert noen diffuse trekull- og sandholdige fyllskifter i undergrunnen. Disse hadde ikke karakter av distinkte strukturer, og må generelt knyttes til tidlig dyrkningsaktivitet. Gravingen var her så vidt omfattende i forhold til det negative resultatet at en ikke fant det hensiktsmessig å fortsette avdekkingen videre nordover i traseen.

I søndre del var den høytliggende terrasseflaten funntom. Overdekningen var forholdsvis tynn, og det tidlige dyrkningsskiktet svakt markert og stedvis gjennombrutt. Undergrunnen besto av grovsortert og permeabel morenemasse, slik at eventuelle opprinnelige spor etter forhistorisk aktivitet her kan ha forsvunnet som følge av moderne dyrkning og naturlig nedbryting/utvasking.

Samtlige erkjennbare strukturer ble dokumentert innenfor en ca. 20 m lang utflatning mellom terrassen og skråningen ned til RV 16 i S, se skravert område på kartet. Sørkanten var gjennomskåret av en vannledningsgrøft. Utflatningen hadde en overdekning på 1-1,5 m med et mektig 0,5-0,7 m trekullholdig forhistorisk dyrkningslag i bunnen. Som nevnt ble toppen av denne horisonten radiologisk datert til vikingetid i forbindelse med registreringen.

Den topografiske situasjon i dette området tilsier at den markante humusoppbygningen for en stor del er dannet ved utplanering og erosjon som følge av langvarig og intensiv dyrkning oppå terrasseflaten. Denne åkerreinaktige akkumulasjonen har bidratt til å isolere og bevare forhistoriske kulturspor i undergrunnen. Undergrunnen var dessuten stort sett dekket av fin erosjonssand, slik at selv svært små fyllskifter kunne observeres. Funnsonen er således neppe representativ for den opprinnelige totale forekomst av kulturspor avsatt i det området som ble omfattet av undersøkelsen.

Det ble i funnsonen lokalisert ialt 31 ulike strukturer markert som fyllskifter i undergrunnsnivået. P.g.a. den overliggende markante forhistoriske dyrkningshorisont er samtlige å betrakte som spor etter forhistorisk aktivitet.

Funnene omfatter 3 kokegroper, 3 ildsteder/bålplasser, 3 rekker med små stolpehull eller staurhull og et lite område med ørdspor.

Kokegropene, S1 og S22-23 på plantegningen, representerer de mest markante og dypest nedskårne strukturer som ble dokumentert. De var tilnærmet sirkulære i flaten, 0,5-0,8m i diameter og 0,2-0,4m dype. Alle hadde i bunnen et kompakt lag med ildskjørnet kokstein. Koksteinlaget lå i og under en sterkt trekullholdig masse. Et opp til 10 cm skikt i toppen besto av humus med spredt trekull. Disse kokegropene er trolig søydegroper, med humuslaget i toppen dannet ved nedbryting av torvkappen etter siste gangs bruk. Groper av denne typen må

karaktiseres som noe uvanlige i forhistoriske kontekster. En trekullprøve er tatt ut til radiologisk datering fra S1.

Ildstedene, S3 og S20-21 på plantegningen, hadde noe ulik karakter. To, S3 og S20, besto av forholdsvis tynne, men distinkt avgrensede skikt med trekullholdig finsand. Sanden hadde i begge en rødlig farge som kan skyldes ildpåvirkning. Disse strukturene har sannsynligvis vært dannet ved kortvarig brenning, og kan best betegnes som bålplasser. S21 var et betydelig større, ovalformet og grunt nedskåret ildsted, 1,7 m langt, 1,4 m bredt og 0,05-0,1 m dypt. Det var sterkt trekullholdig i midten, mindre trekullholdig og mer steinholdig ut mot kantene. Ut fra størrelsen kunne dette representere et husildsted, men fraværet av erkjennbare stolpehull i det tilgrensede området i traseen svekker en slik tolkningsmulighet. Trolig har S21 i likhet med kokegropene vært brukt i forbindelse med utendørs mattilberedning, slik tilfellet synes å være med de aller fleste ildstedsgroper som dokumenteres ved flateavdekking. En trekullprøve er tatt ut til radiologisk datering fra S21.

Stolpehullrekkene, S4-9, S10-19 og S25-30 på plantegningen, besto av fyllskifter med dimensjoner som nyere tids staurhull. Da samtlige var isolert av en mer enn halv meter mektig forhistorisk dyrkningshorisont må imidlertid også disse strukturene knyttes til aktivitet i forhistorisk tid. Rekkene S4-9 og S10-19 dannet to rette linjer. Flere av stolpehullene stod parvis skrått i forhold til linjen. Slike rekker av små parvis stilte stolper karakteriserer flettverkskonstruksjoner. Da rekkene ikke var assosiert med sikre spor etter hus, dreier det seg neppe om flettverksvegger. Mest sannsynlig representerer de gjerder. P.g.a. den korte avstanden mellom S4-9 og S10-19 er det mulig at en her står ovenfor rester etter en forhistorisk geil. Rekken S25-S30 lengst S i feltet hadde en svak krumning, trolig også en tilfeldig bevart rest av et flettverksgjerde.

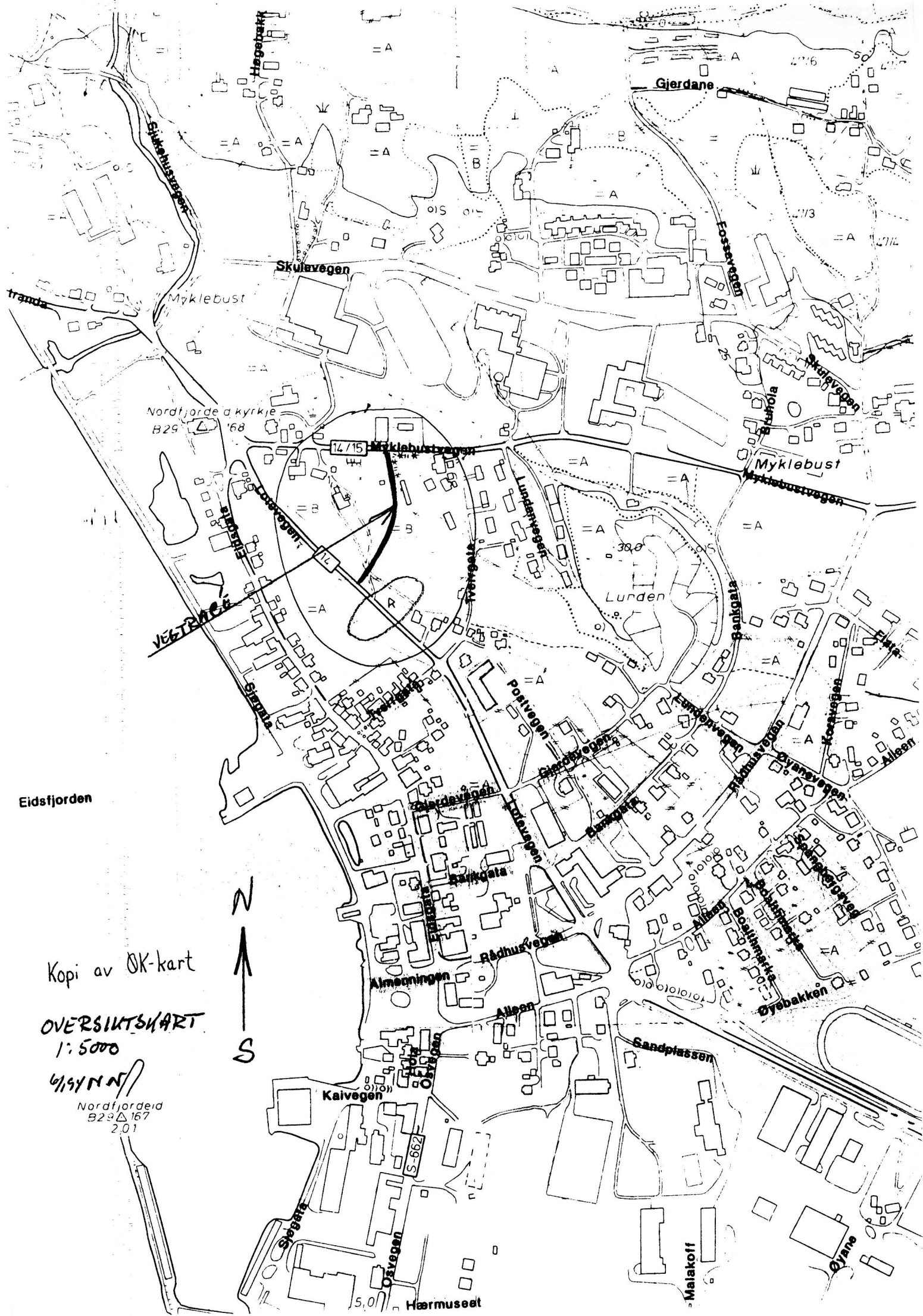
Ardsporene, S31 på plantegningen, ble observert i tilknytning til S25-30, innenfor et avgrenset område med finsand i undergrunnen. Sporene var svake, men sikre nok, og vitner om arding på stedet i en tidlig fase.

Et mulig stolpehull, S2 på plantegningen, lå isolert på en liten utflatning i skråningen mellom terrasseflaten og funnsonen. Fyllskiftet var trekullholdig og sirkulært med diameter 13 cm, dybde 5 cm. Strukturen ble først tolket som et rimelig sikkert stolpehull, men beliggenheten og fraværet av nærliggende stolpehull tyder på at dette med større sannsynlighet var en ildstedsrest. En må således konstatere at det innenfor det undersøkte området av traseen ikke fantes sikre spor etter forhistoriske huskonstruksjoner.

Konklusjon

I det området av traseen som av topografiske årsaker hadde bevarte spor etter forhistorisk bosetning ble det ikke funnet husstrukturer, men flere fyllskifter en må anta har sammenheng med utendørs aktiviteter. Kokegropene og ildstedene forteller

om gjøremål nært knyttet til hus og gård. Det samme gjelder den mektige trekullholdige dyrkningshorisonten (toppdatert til vikingetid), flettverksgjerdesporene og ardsporene, som reflekterer åkerbruk så vel som fehold og beiting i innmark. Sporenes mangfold innenfor et så vidt begrenset område viser at de er avsatt i forskjellige faser. Sannsynligvis representerer de en langvarig periode med jordbruksbosetning på Myklebust som strekker seg fra bronsealder til vikingetid. Det er rimelig å anta at husene som de dokumenterte spor relaterer seg til har vært lokalisert i samme område som dagens gårdstun på Lunde (gbnr. 44/9), i hvert fall i de senere faser av forhistorien. Samlet kan funnene i traseen betraktes som små fragmenter av en betydelig større helhet i tid og rom, en helhet som favnes av Myklebustgården og dens utvikling gjennom mer enn tusen år.

Eidsfjorden

Kopi av OK-kart

OVERSIKTSKART
1:5000

4/19/11

Nordfjordeid
B29Δ167
2.01

Skulevegen

Gjerdane

Nordfjordeid kyrkje
B29 '68

14/15 Myklebustvegen

Myklebust
Myklebustvegen

VESTRHEI
Sjögata

Lunden

Postvegen

Lundenvegen

Rådhusvegen

Alleen

Alleen

Rådhusvegen

Alleen

Alleen

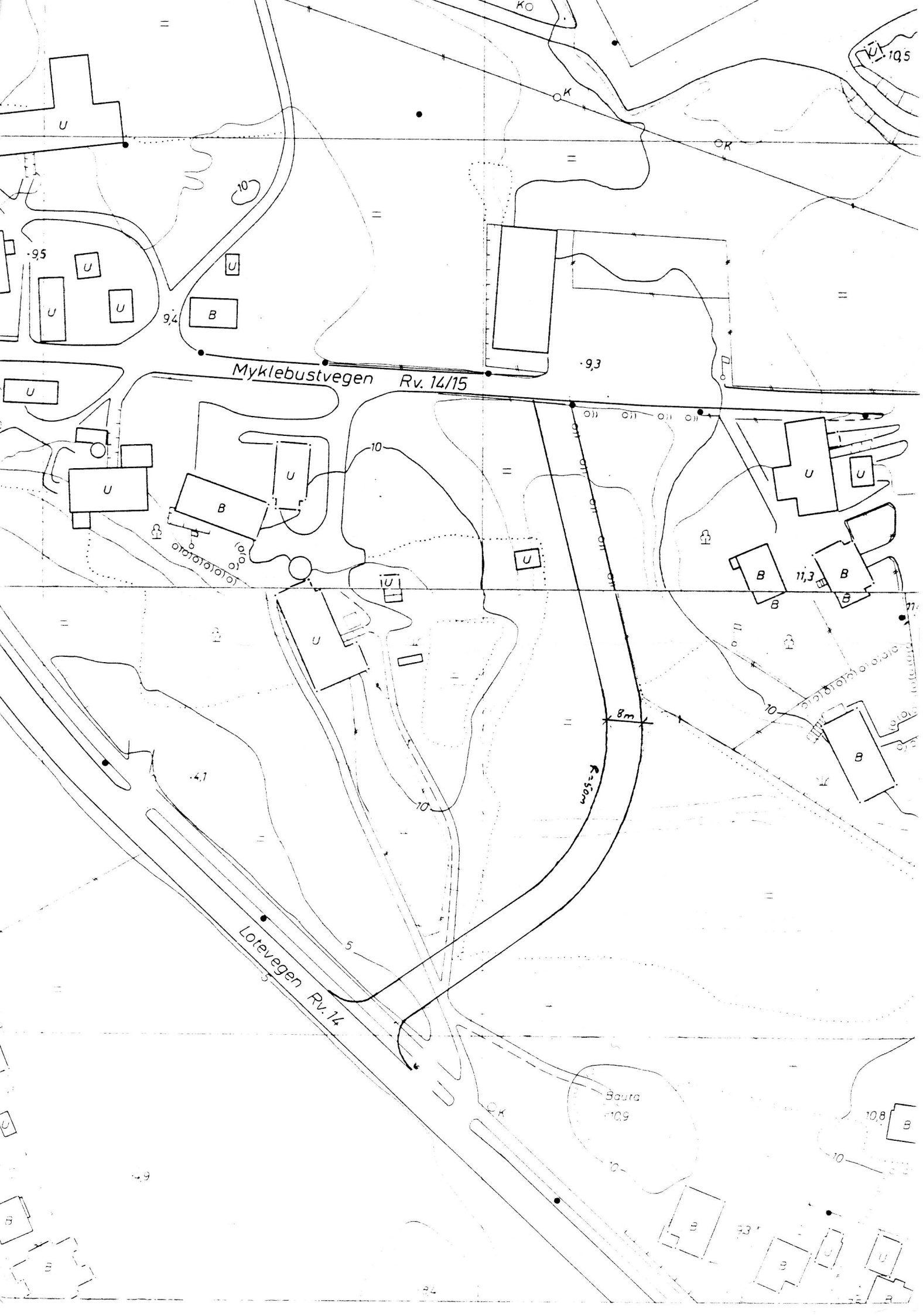
Kaivegen

Sandplassen

Malakoff

Oyane

Hærmuseet

Reg. sjakt 4
juni 94

AYTORVINGS-
OMRÅDE
FELT II

Reg. sjakt 3
juni 94

AYTORVINGS-
OMRÅDE
FELT I

Reg. sjakt 1
juni 94

OMRÅDE MED FUNN
(se planlegning)

MYKLEBUST GNR 44/9
EID K., S. OG FJ
ARKEOLOGISK FLATE-
AVDEKKING I VEG-
TRASE. FRIGIVINGS-
UNDERSØKELSE SOM
GRUNNLAG FOR
PLANPÅRBEIDNING
4/10 - 3/10 1994

GRAVHAUGEN
"BJORATIPPEN"

Bauta
109

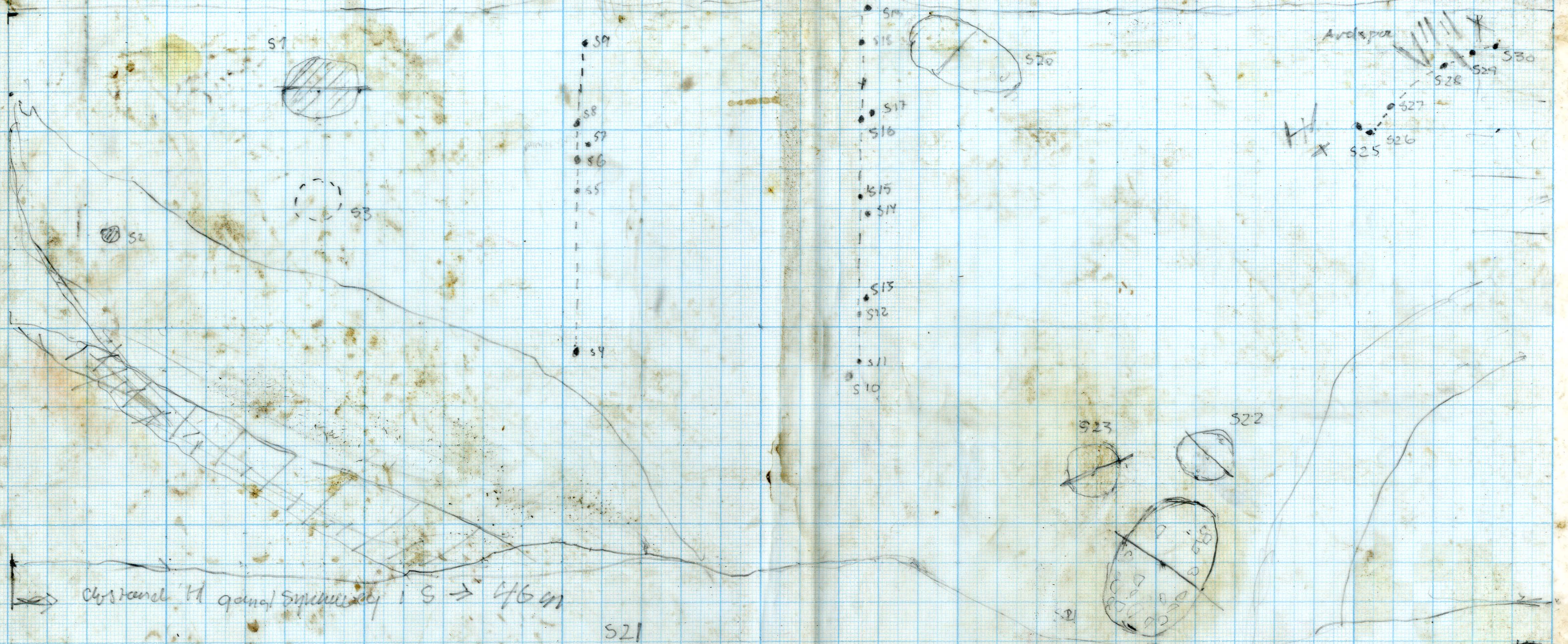
"RUNDEHÅGJEN"

VEG OVER 44/9 I EID
JUSTERT VEGLINJE OG
VEGBREIDDE PÅ 10m TIL 8m
M = 1:1000
5/94 M.N.

Eidsgrøt

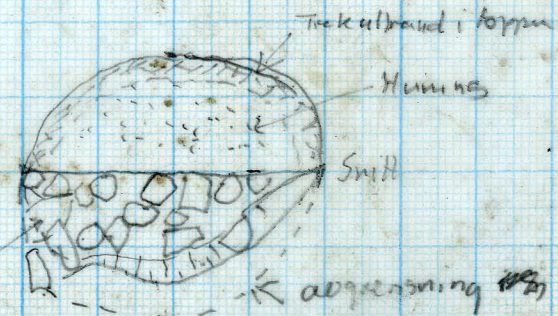
Iverrygata

MYKLEBUST GNR 44/9, EED, S. OGFJ. FLATEYDERNIN I KOMMUNAL VEGTRASE - FECTESNIN
OVERSIKT MÅLEST. 1:40, KOREGROPER OG ILDESTEDER NEDEST MÅLEST 1:20, SYN STUPEHULL 1:10 (SKP)

Abstand H. gangl. Synhull i S → 46 m

S1

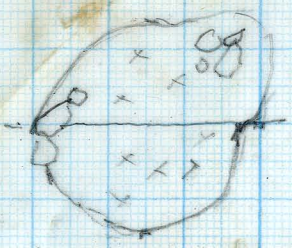
SWITT
ETTER
FØRNING
AV KOL-
STEIN

S21

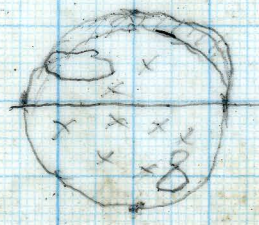
SWITT
Skeret tunullholdig
mass
Lys sand (sketil)

S22

SWITT
Trefullholdig
Hunnings
Skilt med
skj. ørbrett
S. Can

S23

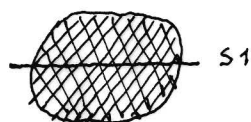
Tuckut b7
Hunnings
Korsethull
Lett
porkunns

1:10
S16
S17

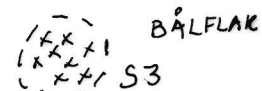
MYKLEBUST GNR. 44/9, EID, S. OG FJ. KULTURSPOR FUNNET VED FLATEYDEKKING I KOMMUNAL VEKTRASE NORD FOR GRAYHAUGEN "SJORATIPPEN"
 ØVERST: OVERSIKT OVER FUNNOMRÅDET. MÅLEST 1:40 NEDERST: DE VIKTIGSTE STRUKTURER I DETALJ. MÅLEST 1:20

GRAVNINGSKANT

KOKE-
GROP

S1

BÅLFLAK

S3

S2

MULIG
STOLPEHULL

TERASSET,
SKRÅNING I
UNDERGRUNNEN

GRAVNINGSKANT

S9

S8

S7

S6

S5

S4

REKKE
MED SMÅ
STOLPEHULL.
FLETTVERS-
GERDER?

S19

S18

S17

S16

S15

S14

S13

S12

S11

S10

BÅLFLAK
S20

ARDESPOR
S31

S27

S28

S29

S26

S25

S24

S23

S22

S21

S20

S19

S18

S17

S16

S15

S14

S13

S12

S11

S10

S9

S8

S7

S6

S5

S4

S3

S2

S1

S0

S-1

S-2

S-3

S-4

S-5

S-6

S-7

S-8

S-9

S-10

S-11

S-12

S-13

S-14

S-15

S-16

S-17

S-18

S-19

S-20

S-21

S-22

S-23

S-24

S-25

S-26

S-27

S-28

S-29

S-30

S-31

S-32

S-33

S-34

S-35

S-36

S-37

S-38

S-39

S-40

S-41

S-42

S-43

S-44

S-45

S-46

S-47

S-48

S-49

S-50

S-51

S-52

S-53

S-54

S-55

S-56

S-57

S-58

S-59

S-60

S-61

S-62

S-63

S-64

S-65

S-66

S-67

S-68

S-69

S-70

S-71

S-72

S-73

S-74

S-75

S-76

S-77

S-78

S-79

S-80

S-81

S-82

S-83

S-84

S-85

S-86

S-87

S-88

S-89

S-90

S-91

S-92

S-93

S-94

S-95

S-96

S-97

S-98

S-99

S-100

S-101

S-102

S-103

S-104

S-105

S-106

S-107

S-108

S-109

S-110

S-111

S-112

S-113

S-114

S-115

S-116

S-117

S-118

S-119

S-120

S-121

S-122

S-123

S-124

S-125

S-126

S-127

S-128

S-129

S-130

S-131

S-132

S-133

S-134

S-135

S-136

S-137

S-138

S-139

S-140

S-141

S-142

S-143

S-144

S-145

S-146

S-147

S-148

S-149

S-150

S-151

S-152

S-153

S-154

S-155

S-156

S-157

S-158

S-159

S-160

S-161

S-162

S-163

S-164

S-165

S-166

S-167

S-168

S-169

S-170

S-171

S-172

S-173

S-174

S-175

S-176

S-177

S-178

S-179

S-180

S-181

S-182

S-183

S-184

S-185

S-186

S-187

S-188

S-189

S-190

S-191

S-192

S-193

S-194

S-195

S-196

S-197

S-198

S-199

S-200

S-201

S-202

S-203

S-204

S-205

S-206

S-207

S-208

S-209

S-210

S-211

S-212

S-213

S-214

S-215

S-216

S-217

S-218

S-219

S-220

S-221

S-222

S-223

S-224

S-225

S-226

S-227

S-228

S-229

S-230

S-231

FLATEAVDEKKING VEGTRASE, MYKLEBUST GNR 44/9 OKT. 94
FOTOS

PL. Ia Funnområdet . Oversikt mot SV

PL. Ib Søndre del av funnområdet etter avkasting mot V

PL. IIa S1 - Kokegrop. Mot ϕ

PL. II b S1 - Kokegrop, snittet ned til
kokskeinslag i bunnen. Mot NNW

S2
 Pl. IIIa Trehullflekk,
 mulig stolpehull.
 Mot NØ

Pl. IIIb
 S20
 Bøllflak.
 Mot SØ

Pl. IVa

S 4-S9

Små stolpehull i
rekke. Spor etter
flettveiksgjerde?
Mot SØ

Pl. IVb

S 10-S19

Små stolpehull
i rekke.

Spor etter
flettveiksgjerde?
Mot SØ

PL. Va S 3. Lite bålplak mot $\phi N\phi$

PL. Vb S 16-S17. Små stolpehull etter snitting
mot $\phi N\phi$

Pl VI a S 5-S 8 små stolpehull, mulig
spor etter flettveiksgjerde. Mot SØNØ

Pl. VI b S 21. Stort ildstele. Mot NNØ

PL VII a S21 Stort ildstedet etter snitting. Mot N

PL VII b. S22 (høyre) og S23 (venstre). To
røkegrøper S for ildstedet S21.

Pl. VIII a.
S 22. Kokegrop
etter snikting.
Mot N

Pl. VIII b
Åkerprofil.
De nedre 50cm
tekullblandet
masse knyttet
til forhistorisk
dyrking. Mot S
"Sjorahoppen" i
bakgrunnen.